

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍ ADVOKÁTKY
JULIANE KOKOTT
přednesené dne 2. června 2016¹

Věc C-185/15

**Marjan Kostanjevec
proti
F&S LEASING, GmbH**

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Vrhovno sodišče Republike Slovenije (Nejvyšší soud Republiky Slovinsko)]

„Soudní spolupráce v občanských věcech — Nařízení (ES) č. 44/2001 — Časová působnost —
Vzájemná žaloba, kterou je uplatňován nárok z bezdůvodného obohacení — Smlouva nebo smluvní
nároky — Místo plnění závazku“

I – Úvod

1. V projednávané věci je Soudní dvůr konfrontován se situací, která je neobvyklá jak z procesního, tak skutkového hlediska, k níž mu předkládající soud předložil různé předběžné otázky týkající se nařízení (ES) č. 44/2001².
2. V předběžných otázkách se jedná zaprvé o to, zda žalobní návrh, kterým se spotřebitel, jemuž byla původně uložena povinnost zaplatit, domáhá vydání poskytnuté platby na základě uplatnění nároku z bezdůvodného obohacení poté, co došlo ke zrušení platebního titulu, lze považovat za vzájemnou žalobu ve smyslu uvedeného nařízení. Zadruhé se v projednávaném případě jedná o výklad soudní příslušnosti ve věcech spotřebitelských smluv a ve smluvních věcech podle nařízení (ES) č. 44/2001.
3. Než Soudní dvůr odpoví na samotné předběžné otázky, bude muset dále vysvětlit, zda lze nařízení (ES) č. 44/2001 na projednávaný případ vůbec použít, když žaloba na zaplacení byla proti spotřebiteli podána před přistoupením Republiky Slovinsko k Evropské unii dne 1. května 2004.

¹ — Původní jazyk: němčina.

² — Nařízení Rady (ES) ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2001, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42).

II – Právní rámec

A – Unijní právo

1. Nařízení č. 44/2001

4. Bod 11 odůvodnění nařízení č. 44/2001 uvádí:

„Pravidla pro určení příslušnosti musí být vysoce předvídatelná a založená na zásadě, podle které je příslušnost obecně založena na místě bydliště žalovaného [...]“

5. Článek 5 nařízení č. 44/2001 zní:

„Osoba, která má bydliště na území některého členského státu, může být v jiném členském státě žalována,

1. a) pokud předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy, u soudu místa, kde závazek, o němž se jedná, byl nebo měl být splněn;
- b) pro účely tohoto ustanovení, a pokud nebylo dohodnuto jinak, je místem plnění zmíněného závazku:
 - v případě prodeje zboží místo na území členského státu, kam podle smlouvy zboží bylo nebo mělo být dodáno,
 - v případě poskytování služeb místo na území členského státu, kde služby podle smlouvy byly nebo měly být poskytnuty,
- c) nepoužije-li se písmeno b), použije se písmeno a); [...]“

6. Článek 6 nařízení č. 44/2001 stanoví:

„Osoba, která má bydliště v některém členském státě, může být též žalována, [...]“

3. jedná-li se o vzájemnou žalobu, která se týká stejné smlouvy či stejné skutečnosti jako původní žaloba, u soudu, u něhož byla podána původní žaloba; [...]“

7. Článek 15 odst. 1 nařízení č. 44/2001 stanoví:

„Ve věcech týkajících se smlouvy uzavřené spotřebitelem pro účel, který se netýká jeho profesionální nebo podnikatelské činnosti, se příslušnost určuje podle tohoto oddílu [...],

- a) jedná-li se o koupi movitých věcí na splátky;
- b) jedná-li se o půjčku návratnou ve splátkách nebo o jiný úvěrový obchod určený k financování koupě takových movitých věcí nebo
- c) ve všech ostatních případech, kdy byla smlouva uzavřena s osobou, která provozuje profesionální nebo podnikatelské činnosti v členském státě, na jehož území má spotřebitel bydliště, nebo pokud se jakýmkoli způsobem taková činnost na tento členský stát nebo na několik členských států včetně tohoto členského státu zaměřuje, a smlouva spadá do rozsahu těchto činností.

8. Podle článku 16 nařízení č. 44/2001 není pravidlem soudní příslušnosti ve spotřebitelských věcech „dotčeno právo podat vzájemnou žalobu u soudu, u něhož byla podle tohoto oddílu podána původní žaloba“.

9. Článek 28 nařízení č. 44/2001 stanoví:

„[...] Jsou-li u soudů různých členských států zahájena řízení, která navzájem souvisejí, může soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, řízení přerušit.

[...]

3. Ve smyslu tohoto článku žaloby navzájem souvisejí, pokud je mezi nimi dán tak úzký vztah, že jejich společné projednání a rozhodnutí je vhodné k tomu, aby se zabránilo vydání vzájemně si odporujících rozhodnutí v oddělených řízeních.“

10. Přejícné ustanovení čl. 66 odst. 1 nařízení č. 44/2001 zní následovně:

„Toto nařízení se vztahuje pouze na řízení zahájena a veřejné listiny vyhotovené po vstupu tohoto nařízení v platnost.“

2. Nařízení č. 864/2007 („Řím II“)

11. Sedmý bod odůvodnění nařízení č. 864/2007³ uvádí:

„Věcná působnost a ustanovení tohoto nařízení by měly být v souladu s nařízením Rady (ES) č. 44/2001 [...] a s nástroji upravujícími právo rozhodné pro smluvní závazkové vztahy.“

12. Článek 10 odst. 1 nařízení č. 864/2007 stanoví:

„Souvisí-li mimosmluvní závazkový vztah, který vzniká z bezdůvodného obohacení, včetně úhrady neexistujícího dluhu, s již existujícím vztahem mezi stranami, jako například smluvním vztahem nebo vztahem vyplývajícím z civilního deliktu, který úzce souvisí s tímto bezdůvodným obohacením, je rozhodným právem právo, kterým se řídí uvedený existující vztah.“

3. Nařízení č. 593/2008 (Řím I)

13. Sedmý bod odůvodnění nařízení č. 593/2008⁴ uvádí:

„Věcná působnost a ustanovení tohoto nařízení by měly být v souladu s nařízením Rady (ES) č. 44/2001 [...] a nařízením [Řím II].“

14. Článek 12 odst. 1 nařízení č. 593/2008 stanoví:

„Právem rozhodným pro smlouvu se podle tohoto nařízení řídí zejména [...]

e) důsledky neplatnosti smlouvy.“

3 — Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 11. července 2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II) (Úř. věst. 2007, L 199, s. 40).

4 — Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I) (Úř. věst. 2008, L 177, s. 6).

B – Vnitrostátní právo

15. Podle slovinského závazkového práva je osoba, která se obohatila bez právního důvodu na úkor třetí osoby, povinna obohacení vydat, je-li to možné, nebo nahradit hodnotu získané výhody. Povinnost vydání či náhradního plnění vyplývající z bezdůvodného obohacení platí i v případě, že osoba získá prospěch na základě podmínky, která později odpadla.

III – Spor v původním řízení a předběžná otázka

16. Účastníci původního řízení uzavřeli dne 14. ledna 1994 smlouvu o finančním leasingu, ze které pronajímatel odvozuje svůj platební nárok. Tento nárok uplatnil vůči nájemci soudní cestou poprvé v roce 1995 a v roce 2004 dosáhl právního titulu, který se stal po neúspěšném odvolání pravomocným a vykonatelným. V roce 2006 se účastníci řízení dohodli pro účely splnění tohoto platebního titulu na platbě ve výši 18 678,45 eura.

17. Nájemce však uložení platební povinnosti napadl dalším přípustným opravným prostředkem⁵. Na základě tohoto opravného prostředku Vrhovno sodišče Republike Slovenije (Nejvyšší soudní dvůr Republiky Slovinsko) dne 9. července 2008 zrušil rozhodnutí, kterými bylo vyhověno návrhu pronajímatele na zaplacení, a vrátil věc soudu prvního stupně k novému projednání. V tomto stadiu řízení podal nájemce proti pronajímateli vzájemnou žalobu směřující k vydání částky ve výši 18 678,45 eura s připočtením úroků, kterou založil na bezdůvodném obohacení, neboť rozsudek z roku 2004, který byl právním titulem pro nárok pronajímatele, byl zrušen.

18. Po vrácení věci byl návrh pronajímatele na zaplacení pravomocně zamítnut. Nájemce byl naopak se svým návrhem úspěšný v prvním i druhém stupni. Pronajímatel, který neměl v této věci úspěch, se obrátil na předkládající soud a napadl mezinárodní soudní příslušnost slovinských soudů pro žalobu nájemce.

19. Za těchto okolností se předkládající soud rozhodl položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

- „1) Musí být pojem ‚vzájemná žaloba‘ ve smyslu čl. 6 bodu 3 nařízení č. 44/2001 vykládán v tom smyslu, že zahrnuje i žalobu podanou jako vzájemnou žalobu podle vnitrostátního práva poté, co byl pravomocný a vykonatelný rozsudek vydaný v řízení o původní žalobě žalovaného⁶ zrušen v revizním řízení⁷ a tatáž věc byla vrácena soudu prvního stupně k novému projednání, pokud se žalobce⁸ ve své vzájemné žalobě založené na bezdůvodném obohacení domáhá vydání částky, kterou byl povinen zaplatit na základě [později] zrušeného rozsudku vydaného v řízení o původní žalobě?
- 2) Musí být pojem ‚věci týkající se smlouvy uzavřené spotřebitelem‘ ve smyslu čl. 15 odst. 1 nařízení č. 44/2001 vykládán v tom smyslu, že zahrnuje i situaci, kdy spotřebitel podá žalobu, kterou uplatňuje nárok z bezdůvodného obohacení, jako vzájemnou žalobu podle vnitrostátního práva ve spojení s původní žalobou – přičemž se v tomto řízení jedná o věc týkající se smlouvy uzavřené spotřebitelem ve smyslu uvedeného ustanovení nařízení č. 44/2001 – a kterým se žalobce – spotřebitel – domáhá vzájemnou žalobou vydání částky, již byl povinen zaplatit na základě vydaného a (později) zrušeného rozsudku, a tedy vydání částky vyplývající z věci týkající se smluv uzavřených spotřebitelem?

5 — Tento slovinský opravný prostředek označuje žádost o rozhodnutí o předběžné otázce v bodě 3 jako „revizní opravný prostředek“; ve věci se však jedná podle německého chápání pojmu spíše o návrh na obnovu řízení, které již bylo pravomocně ukončeno.

6 — Míněn je pronajímatel a odpůrce vzájemné žaloby.

7 — K pojmu „revize“ srov. poznámku pod čarou 5.

8 — Míněn je nájemce a navrhovatel vzájemné žaloby.

- 3) Pokud ve výše popsaném případě není možné založit příslušnost na pravidlech týkajících se příslušnosti k rozhodování o vzájemných žalobách ani na pravidlech týkajících se příslušnosti ve věcech spotřebitelských smluv, vyvstává následující otázka:
- a) Musí být pojem „případy, kdy předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy“, ve smyslu čl. 5 bodu 1 nařízení č. 44/2001 vykládán v tom smyslu, že zahrnuje i žalobu, v rámci které navrhovatel uplatňuje nárok z bezdůvodného obohacení, která je však podána jako vzájemná žaloba podle vnitrostátního práva v souvislosti s původní žalobou žalované, která se týká smluvního vztahu mezi stranami, kde předmětem nároku založeného na bezdůvodném obohacení je vydání částky, kterou byl žalobce povinen zaplatit na základě (později) zrušeného rozsudku, jenž byl vydán v řízení o původní žalobě žalované, a tedy vydání částky vyplývající ze sporu, jehož předmět tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy?

Pokud je možné odpovědět na předchozí otázku kladně, vyvstává ještě následující otázka:

- b) Musí být ve výše uvedeném případě příslušnost podle místa plnění ve smyslu čl. 5 bodu 1 nařízení č. 44/2001 zkoumána na základě pravidel týkajících se plnění závazků vyplývajících z nároku založeného na bezdůvodném obohacení?“

IV – Právní posouzení

20. Předkládající soud se v první řadě táže na soudní příslušnost pro vzájemnou žalobu týkající se nároku nájemce na vydání bezdůvodného obohacení a jeho druhá otázka se týká soudní příslušnosti pro věci týkající se smlouvy uzavřené spotřebitelem. Třetí otázka je položena jen pro případ, že by byla odpověď na první dvě otázky záporná, a druhá část této otázky je položena jen pro případ kladné odpovědi na první část třetí otázky.

21. Všechny předběžné otázky se týkají výkladu nařízení č. 44/2001. Ve světle průběhu řízení, vylíčeného předkládajícím soudem, však není jednoznačné, zda na tyto otázky musí Soudní dvůr odpovědět. Naopak je sporné, zda může být uvedené nařízení vůbec relevantní pro věc v původním řízení vzhledem ke své časové působnosti.

22. Nařízení č. 44/2001 vstoupilo na slovinském území v platnost přistoupením Slovinska k Unii dne 1. května 2004⁹. Řízení proti nájemci podávajícímu vzájemnou žalobu však sahá až do roku 1995, tedy do okamžiku před přistoupením Republiky Slovinsko k Evropské unii.

23. Před vysvětlením předběžných otázek tedy musí být nejprve objasněna použitelnost nařízení č. 44/2001 na projednávaný případ. Pokud by toto nařízení nebylo použitelné, bylo by zbytečné odpovídat na předběžné otázky, neboť tyto otázky by neměly souvislost se sporem probíhajícím před předkládajícím soudem a byly by hypotetické¹⁰.

A – K časové působnosti nařízení č. 44/2001

24. Podle svého článku 66 se nařízení č. 44/2001 použije jen na žaloby podané *po vstupu nařízení v platnost*.

25. Pro původní žalobní návrh pronajímatele z roku 1995 nařízení zjevně neplatí.

9 — K časové působnosti nařízení č. 44/2001 srov. rozsudek Wolf Naturprodukte (C-514/10, EU:C:2012:367, bod 19), jakož i stanovisko generálního advokáta Cruz Villalóna v téže věci (C-514/10, EU:C:2012:54, bod 25).

10 — Srov. rozsudek Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165, bod 21 a citovaná judikatura)

26. Tento platební nárok pronajímatele však není přímým styčným bodem předběžných otázek. Tyto otázky se naopak týkají vzájemné žaloby nájemce z roku 2008, kterou nájemce podal poté, co bylo slovinské řízení po svém pravomocném ukončení vráceno k prvostupňovému soudu. V tuto dobu již bylo nařízení č. 44/2001 v Republice Slovinsko použitelné.

27. Rozhodující je tudíž okolnost, zda se u tohoto návrhu na právní ochranu jedná o samostatné „řízení“ ve smyslu článku 66 nařízení č. 44/2001 a zda spadá do časové působnosti nařízení bez ohledu na to, že řízení jako celek sahá až do roku 1995.

28. Evropská komise s tímto výkladem nesouhlasí. Podle ní je třeba na řízení nahlížet jako na celek a je jej tedy třeba zakotvit do období před vstupem nařízení č. 44/2001 v platnost na slovinském území. Považuje tudíž předběžné otázky za nepřipustné.

29. Takový paušální výklad však není nezbytný ani pochopitelný.

30. Zprvce bylo řízení vedené proti nájemci již pravomocně ukončeno, ještě než bylo v roce 2008 vráceno soudu prvního stupně. Na základě této skutečnosti je vzhledem k překážce litispendence, která nastupuje s právní mocí, již sporné, zda je vůbec třeba z hlediska unijního práva vycházet z kontinuity řízení sahající až do roku 1995, nebo zda není naopak vhodné považovat přerušenou kontinuitu řízení za znovu navázanou v roce 2008, tedy v době, kdy již bylo ve Slovinsku použitelné nařízení č. 44/2001.

31. Článek 66 nařízení č. 44/2001 kromě toho na rozdíl například od čl. 30 bodu 1 tohoto nařízení¹¹ nevychází z podání (první) písemnosti zahajující řízení, ale z podání určité žaloby. Je-li taková žaloba podána po vstupu nařízení v platnost, je na ni nařízení podle svého článku 66 použitelné.

32. Z článku 66 nařízení nelze dovodit, že je tím míněno *první* podání žaloby v rámci komplexního řízení zahrnujícího několik žalob. Pokud se dále pod pojmem „řízení“ rozumí v souladu s rozsudkem Danvaern Production¹² samostatné řízení o návrhu, který jde nad rámec pouhého zamítnutí argumentů protistrany, lze pod pojem „řízení“ v článku 66 nařízení č. 44/2001 zařadit soudní uplatnění nároku založeného na bezdůvodném obohacení podaného proti odpůrci.

33. Proti tomuto závěru nehovoří ani okolnost, že článek 66 nařízení č. 44/2001 v některých jazykových verzích nepoužívá pojem „žaloba“, ale pojem „řízení“¹³. Ani z použití pojmu „řízení“ totiž ještě nevyplývá, že žaloba a vzájemná žaloba musí pro účely článku 66 představovat jednotné kontinuální řízení. I kdyby se některé právní řády členských států ubíraly tímto směrem, nebránilo by to autonomnímu výkladu článku 66, který navrhuji.

34. Proto je třeba vycházet z toho, že žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, jejíž otázky se vesměs týkají návrhu nájemce založeného na bezdůvodném obohacení uplatněného v roce 2008, spadá do časové působnosti nařízení č. 44/2001.

35. Předběžné otázky tudíž nejsou hypotetické, a Soudní dvůr na ně proto musí poskytnout odpověď.

11 — Toto ustanovení se týká vymezení příslušnosti několika po sobě povolaných soudů a platí jen pro oddíl 9 kapitoly II nařízení, k níž však článek 66, o který se zde jedná, nicméně nepatří.

12 — Rozsudek Danvaern Production (C-341/93, EU:C:1995:239, bod 18).

13 — Viz například anglické znění („legal proceedings“), švédské znění („rättsliga förfaranden“) a slovinské znění („pravne postopke“). Francouzské, italské a španělské znění se naproti tomu z terminologického hlediska přiklání k pojmu „action judiciaire“.

B – *K první předběžné otázce*

36. Podstatou první předběžné otázky předkládajícího soudu je, zda se v případě takového žalobního návrhu, jaký je předmětem původního řízení, uplatní soudní příslušnost pro vzájemnou žalobu podle čl. 6 bodu 3 nařízení č. 44/2001.

37. Vedle obecného vymezení právního institutu vzájemné žaloby je tudíž dále třeba zkoumat, zda se ve smyslu uvedeného ustanovení nárok nájemce z bezdůvodného obohacení týká „stejně smlouvy či stejné skutečnosti jako původní žaloba [pronajímatele]“.

1. Pojem „vzájemná žaloba“ v čl. 6 bodu 3 nařízení č. 44/2001

38. Pojem „vzájemná žaloba“ ve smyslu čl. 6 bodu 3 nařízení č. 44/2001 je třeba vykládat autonomně. Soudní dvůr ho ve věci *Danvaern Productions* konkretizoval do té míry, že se vztahuje na návrhy na vydání samostatného rozsudku v neprospěch žalobce, jimiž se případně žádá i „vyšší částka, než je částka požadovaná žalobcem, a lze ji dále požadovat i v případě, že je návrh žalobce zamítnut“¹⁴.

39. Předmětem vzájemné žaloby proto musí být návrh, který lze oddělit od žalobního návrhu a který směřuje k vydání samostatného rozsudku¹⁵.

40. Z toho je třeba v projednávaném případě vycházet.

41. V případě návrhu na vydání zaplacené částky se totiž jedná o samostatný návrh nájemce směřující k vydání samostatného rozsudku pronajímatele, a to na vydání plnění poskytnutého bez právního důvodu. Takový návrh nepředstavuje pouhý prostředek obrany proti žalobě na zaplacení podané protistranou.

2. Pojem „která se týká stejné smlouvy či stejné skutečnosti jako původní žaloba“

42. Článek 6 bod 3 nařízení č. 44/2001 kromě toho vyžaduje, aby se vzájemná žaloba týkala „stejně smlouvy či stejné skutečnosti jako původní žaloba“.

43. Výkladem obratu „která se týká stejné smlouvy či stejné skutečnosti jako původní žaloba“ se Soudní dvůr dosud vyčerpávajícím způsobem nezabýval¹⁶. Rovněž tento obrat je třeba vykládat autonomně s přihlédnutím k cílům nařízení č. 44/2001, avšak není nutné odvolávat se na judikaturu k článku 28 nařízení¹⁷.

44. Účelem zvláštní soudní příslušnosti pro vzájemnou žalobu je umožnit účastníkům řízení, aby bylo o jejich vzájemných nárocích rozhodnuto v témže řízení před stejným soudem¹⁸, pokud se tyto nároky týkají společného souhrnu skutkových okolností, a proto „mají původ ve smlouvě uzavřené mezi účastníky řízení nebo ve skutkovém stavu, na kterém se zakládá sama žaloba [kterou bylo zahájeno řízení]“¹⁹.

14 — Rozsudek *Danvaern Production* (C-341/93, EU:C:1995:239, bod 12).

15 — Viz stanovisko generálního advokáta Légera ve věci *Danvaern Production* (C-341/93, EU:C:1995:139, bod 26).

16 — Srov. usnesení ve věci zjevně nepřipustné žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce *Reichling* (C-69/02, EU:C:2002:221).

17 — I v tomto ustanovení vyvstává otázka dvou „souvisejících“ žalob. Článek 28 odst. 3 se se však podle svého znění („ve smyslu tohoto článku“) a na základě své systematiky nicméně týká *vylučně* procesní situace, v níž hrozí protichůdná rozhodnutí, neboť vzájemně související žaloby byly podány k různým soudům různých členských států. Při podání vzájemné žaloby v tomtéž řízení oproti tomu riziko protichůdných rozhodnutí neexistuje.

18 — Viz stanovisko generálního advokáta Légera ve věci *Danvaern Production* (C-341/93, EU:C:1995:139, body 7 a 35).

19 — Zpráva o Úmluvě ze dne 17. září 1968 o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, sestavená P. Jenardem (Úř. věst. 1979, C 59, s. 1 a 28).

45. Tak je tomu v projednávaném případě. Návrh na vydání částky uplatňovaný ve vzájemné žalobě má totiž původ v leasingové smlouvě, z níž byl odvozen žalobcův nárok na zaplacení.

46. Návrh na vydání plnění poskytnutého ke splnění titulované pohledávky má sice povahu nároku z bezdůvodného obohacení, vychází však z leasingové smlouvy do té míry, že nárok z bezdůvodného obohacení by bez leasingové smlouvy a jejího smluvního plnění nevznikl.

47. Pro otázku, zda existuje dostatečný vztah ke smlouvě uzavřené účastníky řízení, jsou kromě toho relevantní i zásady, na nichž spočívají nařízení č. 593/2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I) a č. 864/2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (Řím II). Nařízení Řím I a Řím II totiž shodně vycházejí ze zásady, že v případě vydání plnění založeném na bezdůvodném obohacení je třeba vycházet z práva rozhodného pro smlouvu, na které se zakládá plnění²⁰, a spatřují původ nároku na bezdůvodné obohacení ve smlouvě, jejímž předmětem je dotýčné plnění.

48. Vzhledem k uvedenému je nasnadě vycházet i u vzájemné žaloby v rámci čl. 6 bodu 3 nařízení č. 44/2001 založené na bezdůvodném obohacení z jednotnosti a z původního vztahu vycházejícího ze smlouvy.

49. Na základě výše uvedeného je třeba odpovědět na první předběžnou otázku tak, že pojem „vzájemná žaloba, která se týká stejné smlouvy [...] jako původní žaloba“, ve smyslu čl. 6 bodu 3 nařízení č. 44/2001, zahrnuje i žalobu podanou poté, co byl pravomocný a vykonatelný rozsudek vydaný v řízení o původní žalobě nynějšího žalovaného zrušen a věc byla vrácena soudu prvního stupně k novému projednání, v rámci které se nynější žalobce domáhá z titulu bezdůvodného obohacení vydání částky, kterou zaplatil na základě rozsudku vydaného v původním řízení, který byl později zrušen.

C – Ke druhé předběžné otázce

50. Svou druhou předběžnou otázkou žádá předkládající soud o objasnění, zda se v případě žaloby spotřebitele, který v rámci vzájemné žaloby uplatňuje v souvislosti s věcí týkající se smlouvy uzavřené spotřebitelem ve smyslu nařízení č. 44/2001 nárok z bezdůvodného obohacení, rovněž jedná o věc týkající se smlouvy uzavřené spotřebitelem.

1. K přípustnosti druhé předběžné otázky

51. Předkládající soud neomezil tuto otázku na případ – o který se v projednávané věci nejedná – že bude odmítnuta soudní příslušnost pro vzájemnou žalobu.

52. V dané situaci by však odpověď na druhou předběžnou otázku už neměla být relevantní vzhledem k tomu, že v původním řízení je beztak dána příslušnost založená na vzájemné žalobě podle čl. 6 bodu 3 nařízení č. 44/2001 a že je již z tohoto důvodu třeba vycházet z mezinárodní příslušnosti slovinských soudů.

2. Podpůrně: Obsahové posouzení druhé předběžné otázky

53. Podpůrně se lze stručně vyjádřit i ke druhé otázce a vysvětlit ve světle soudní příslušnosti ve spotřebitelských věcech právní povahu nároku z bezdůvodného obohacení uplatňovaného v rámci vzájemné žaloby.

20 — Ze systematického hlediska má v případě neplatných smluv přednost čl. 12 odst. 1 písm. e) nařízení Řím I před čl. 10 odst. 1 nařízení Řím II (viz komentář Nomos k BGB/Leible, článek 12 Řím I, bod 35 s dalšími odkazy).

54. U příslušnosti ve spotřebitelských věcech zaujal Soudní dvůr široký přístup a zahrnul sem i nároky, které vykazují pouze „úzkou spojitost“ se spotřebitelskou smlouvou²¹. Takové návrhové žádání, jako je návrhové žádání ve věci v původním řízení, jehož cílem je vydání částky, která představovala plnění ze spotřebitelské smlouvy, v projednávaném případě finančního leasingu, vykazuje takovou úzkou spojitost.

55. Na základě výše uvedeného je třeba odpovědět na druhou předběžnou otázku tak, že pojem „věci týkající se smlouvy uzavřené spotřebitelem“ ve smyslu čl. 15 odst. 1 nařízení č. 44/2001 musí být vykládán v tom smyslu, že zahrnuje i nárok spotřebitele z bezdůvodného obohacení související s jinou věcí týkající se smlouvy uzavřené spotřebitelem a jehož cílem je vydání částky, kterou měl spotřebitel zaplatit podle později zrušeného rozsudku vydaného v jiné věci týkající se smlouvy uzavřené spotřebitelem.

D – Ke třetí předběžné otázce

56. Podstatou třetí otázky předkládajícího soudu je, zda (a případně jak) je použitelné pravidlo příslušnosti ve smluvních věcech podle čl. 5 bodu 1 nařízení č. 44/2001, jestliže nájemce uplatňuje nárok z bezdůvodného obohacení, jak je tomu v původním řízení.

57. Vzhledem k tomu, že příslušnost slovinských soudů lze zakládat na pravidlech příslušnosti pro vzájemnou žalobu i na pravidlech příslušnosti pro věci týkající se smlouvy uzavřené spotřebitelem, není nutné hledat odpověď na třetí otázku. Podpůrně je třeba se k této otázce stručně vyjádřit.

1. K první části třetí předběžné otázky

58. Pojem „smlouva nebo nároky ze smlouvy“ ve smyslu čl. 5 bodu 1 nařízení č. 44/2001 se týká každého právního závazku svobodně přijatého jednou osobu vůči druhé²². Článek 5 bod 1 nařízení č. 44/2001 přitom zahrnuje nejen přímé smluvní povinnosti, ale i sekundární povinnosti, například nároky na náhradu škody nebo na vydání částky, které nastupují na místo nesplněné smluvní povinnosti²³.

59. Soudní dvůr ve věci Profit Investment SIM v této souvislosti teprve nedávno objasnil, že „žaloby znějící na neplatnost smlouvy a vydání částek bezdůvodně zaplacených na základě uvedené smlouvy spadají pod pojem „věci týkající se smlouvy nebo nároků ze smlouvy“ ve smyslu uvedeného ustanovení“²⁴, přičemž odkázal na „příčinnou souvislost mezi nárokem na náhradu a smluvním vztahem“²⁵.

60. Tento přístup lze bez dalšího přenést na zde posuzovanou věc, v níž se sice nejedná o neplatnou smlouvu ve vlastním slova smyslu, ale o platbu, která byla přijata bez právního důvodu v důsledku zániku platebního titulu.

61. Na první část třetí předběžné otázky by tedy bylo třeba odpovědět tak, že obrat „pokud předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy“ ve smyslu čl. 5 bodu 1 nařízení č. 44/2001 musí být vykládán tak, že zahrnuje i takovou žalobu, jako je žaloba v původním řízení, kterou nájemce uplatňuje nárok z bezdůvodného obohacení.

21 — Viz nedávný rozsudek Hobohm (C-297/14, EU:C:2015:844, bod 33).

22 — Viz rozsudky Handte (C-26/91, EU:C:1992:268), Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499, bod 23) a Engler (C-27/02, EU:C:2005:33, body 48 a 50).

23 — Viz rozsudek de Bloos (věc 14/76, EU:C:1976:134).

24 — Rozsudek Profit Investment SIM (C-366/13, EU:C:2016:282, bod 58).

25 — Rozsudek Profit Investment SIM (C-366/13, EU:C:2016:282, bod 55).

2. Ke druhé části třetí předběžné otázky

62. Druhá část třetí předběžné otázky se týká určení místa plnění sporného nároku.

63. Vzhledem k tomu, že se v případě finančního leasingu, který je předmětem původního řízení a na který navazuje nárok z bezdůvodného obohacení, nejedná o kupní smlouvu²⁶ ani o smlouvu o poskytování služeb ve smyslu čl. 5 bodu 1 písm. b)²⁷, určí se místo plnění v projednávaném případě podle čl. 5 bodu 1 písm. c) ve spojení s písm. a), tedy podle vnitrostátního práva použitelného na uplatňovaný nárok²⁸.

64. Vzhledem k tomu, že v judikatuře se u sekundárních nároků považuje za rozhodující závazek, jehož nesplněním jsou odůvodňovány návrhy²⁹, mělo by se vycházet z místa plnění původní (domnělé) platební povinnosti i u nároku z bezdůvodného obohacení na základě plnění bez právního důvodu. Týmž směrem se ubírají i úvahy vyjádřené v čl. 12 odst. 1 písm. e) nařízení Řím I, podle kterých se rozhodným právem pro smlouvu řídí i následky nerealizované smlouvy (například vrácení jejího plnění)³⁰.

65. Na druhou část třetí předběžné otázky by tudíž bylo třeba odpovědět v tom smyslu, že místo plnění závazku ve smyslu čl. 5 bodu 1 písm. a) nařízení č. 44/2001 se má určit na základě uplatnění ustanovení vnitrostátního práva platných pro plnění původního smluvního platebního závazku, jehož vrácení je nyní požadováno.

V – Závěry

66. Vzhledem k tomu, že pro rozhodnutí je relevantní pouze odpověď na první předběžnou otázku, navrhuji Soudnímu dvoru na základě výše uvedeného, aby na předběžné otázky odpověděl následovně:

67. „Pojem ‚vzájemná žaloba, která se týká stejné smlouvy [...] jako původní žaloba‘, ve smyslu čl. 6 bodu 3 nařízení č. 44/2001 zahrnuje i žalobu podanou poté, co byl pravomocný a vykonatelný rozsudek vydaný v řízení o původní žalobě nynějšího žalovaného zrušen a věc byla vrácena soudu prvního stupně k novému projednání, a v rámci které se nynější žalobce domáhá z titulu bezdůvodného obohacení vydání částky, již zaplatil na základě rozsudku vydaného v původním řízení, který byl později zrušen.“

26 — K požadavku dodání movitých věcí viz rozsudek *Car Trim* (C-381/08, EU:C:2010:90, bod 32 a násl.).

27 — K nezahrnutí poskytování práva užívání, pokud jde o právo duševního vlastnictví, pod pojem „služba“ viz rozsudek *Falco Privatstiftung* (C-533/07, EU:C:2007:257, bod 29).

28 — Viz rozsudek *Tessili v. Dunlop* (věc 12/76, EU:C:1976:000, bod 13 a 15), k použitelnosti této judikatury na čl. 5 bod 1 písm. a) nařízení č. 44/2001 viz rozsudek *Falco Privatstiftung* (C-533/07, EU:C:2007:257, bod 47 a násl.).

29 — Viz rozsudek *De Bloos* (věc 14/76, EU:C:1976:134, body 13 a 14).

30 — Viz k tomu výše bod 46 a *Rauscher/Leible*, *EuZPR/EuIPR* (2011), bod 30 s dalšími odkazy.